

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2018. május 9.

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot **piros színű tollal kell javítani az alábbiak szerint.**

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√
3. Nem tartozik a megoldáshoz, túllépi a terjedelmet	[]
4. Hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás egy vonallal)	_____
5. Értelmetlen szöveg; logikai, nyelvhelyességi probléma
(aláhúzás hullámos vonallal)	~~~~~
6. Súlyos helyesírási hiba (aláhúzás két vonallal)	=====

(Súlyos helyesírási hiba:

- a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése,
- az összeolvadás, a hasonulás és a kiesés hibás írásmódja,
- kis és nagy kezdőbetű tévesztése,
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása,
- az ly-j tévesztése.)

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozatra!

I. Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítási-értékelési útmutatóban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *a válasz más megfogalmazásban is elfogadható*, ott minden olyan megoldást el kell fogadni, amely tartalmilag megegyezik a megadott válasszal. Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *más helyes válasz is elfogadható*, ott bármely olyan választ el kell fogadni, amely szakmailag helyes.

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani, ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza a válaszban elvárt elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet jelöl meg (de nem az összeset), akkor a megoldás sorrendjében kell értékelni.

A **kerettantervekben** szereplő személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

A javítási-értékelési útmutatótól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem: **0,5 vagy 1 pont** (a javítási-értékelési útmutatóban feltüntetettek szerint)

Rossz válasz: **0 pont**

Hiányzó válasz: **0 pont**

Kizárólag azokra a válaszelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket az útmutató külön is megjelöl.

Az útmutatóban megadott pontszám egy-egy eleme tovább már nem bontható.

A konkrét feladatokban az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni (lehet pl. 3,5 pont).

A feladatok után található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a vizsgázó által elért pontszámot**.

Az egyszerű, rövid feladatok összpontszámát a feladatlapon utolsó oldalán az összesítő táblázat megfelelő rovataiba be kell írni.

Ha az **egyszerű, rövid feladatok összpontszáma** egész szám, akkor nincs teendő, ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint **egész számra kell kerekíteni** (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

II. A szöveges (kifejtendő) feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **kettő** feladat értékelhető:

egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,

egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat.

A két feladatnak **különböző korszakokra** kell vonatkoznia.

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén a következők szerint kell eljárni:

– ha a vizsgázó **két** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de **választása** a korszakok vagy a feladattípusok tekintetében **rossz**, akkor úgy kell értékelni, hogy a legkisebb pontvesztés érje, vagyis mindkét megoldását ki kell javítani, és a magasabb pontszámút kell figyelembe venni;

– ha a vizsgázó **kettőnél több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de egyértelműen **jelölte választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a megjelölt feladatok megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni;

– ha a vizsgázó **kettőnél több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, és **nem jelölte** egyértelműen **választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni, vagyis pl. az összes szöveges feladat megoldása esetén a 13. és a 16. feladat megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni.

Minden megkezdett feladat megoldottnak minősül, ha a tanuló nem jelezte egyértelműen ennek ellenkezőjét.

2. A feladatok értékelése, pontozása

A szöveges feladatok értékelését – az értékelési szempontokat, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat megadó – a **javítási-értékelési útmutató alapján** kell elvégezni. Az egyes szempontok szerint elért pontszámokat a feladatlapon a kipontozott helyek után található táblázatba kell írni, majd ki kell számítani a vizsgapontszámot (mely középszinten azonos az összpontszámmal).

a) Feladatmegértés

2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Eseményeket alakító tényezők...</i> és az <i>Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra adható pontok legalább felét megszerezte.

1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Eseményeket alakító tényezők...</i> és az <i>Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra adható pontoknak kevesebb mint a felét szerezte meg, de legalább 1 pontot szerzett ezen szempontok valamelyikére.

0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Eseményeket alakító tényezők...</i> és az <i>Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra nem szerzett pontot.
--

Ha a feladatmegértés pontszáma 0, akkor a feladat összpontszáma is csak 0 lehet.

b) Tájékozódás térben és időben

Az útmutató az ehhez az értékelési szemponthoz tartozó tartalmi elemeket „**T**”-vel jelöli.

A rövid esszénél együtt kell pontozni a térbeli és az időbeli elemeket (T), a hosszú esszénél külön (T1 és T2). Amennyiben az útmutató példákat sorol fel, akkor a felsorolt példák közül a megadott számú vagy azoktól eltérő más helyes megoldás(ok) ér(nek) pontot.

2 pont akkor adandó, ha a megadott számú helyes elem szerepel a vizsgázó dolgozatában.

1 pont akkor adandó, ha a megadott számú elem közül legalább egy hiányzik, de legalább egy szerepel.

0 pont akkor adandó, ha nincs helyes térbeli és/vagy időbeli elem.

A rövid esszénél a térbeli és időbeli elemekre maximálisan 1-1 pont, a hosszú esszénél 2-2 pont adható.

A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (\checkmark Tidő, illetve \checkmark Tér), illetve a hibás megoldást (aláhúzás).

c) Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása

Az útmutató az ehhez az értékelési szemponthoz tartozó tartalmi elemeket „**K**”-val jelöli.

A rövid esszénél az általános és konkrét történelmi fogalmakra (**K1**) 0, 1 vagy 2 pont adható. Az útmutató négy fogalom szakszerű használatát várja el. A megadott fogalmak példaként értelmezendők.

2 pont akkor adandó, ha legalább három szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

1 pont akkor adandó, ha egy vagy két szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

0 pont akkor adandó, ha nincs egy szakszerűen használt fogalom sem a vizsgázó esszéjében.
--

A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (\checkmark), illetve a hibás (aláhúzás) fogalomhasználatot.

A hosszú esszénél külön kell pontozni az ún. általános (**K1**) és a konkrét (**K2**) történelmi fogalmakat. A 0, 1, illetve 2 pont a rövid esszénél említett elvek szerint adható, s a vizsgázó megoldását is ugyanolyan jelöléssel kell ellátni.

A szövegalkotás minőségére és a nyelvhelyességre a rövid (**K2**) és a hosszú esszénél (**K3**) is 0, 1 vagy 2 pont adható.

2 pont akkor adandó, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, logikusan szerkesztett szöveg, melyben nincs egynél több súlyos nyelvhelyességi vagy súlyos helyesírási hiba.
1 pont akkor adandó, ha a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos, vagy ha több nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát tartalmaz.
0 pont akkor adandó, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok, vagy ha a szövegben sok súlyos nyelvhelyességi és súlyos helyesírási hiba van.

d) Ismeretszerzés, a források használata, eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás

Az *Ismeretszerzés, a források használata* (az útmutatóban „F”-vel jelölve) és az *Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás* (az útmutatóban „E”-vel jelölve) értékelési szempontok pontozása azonos elvek alapján történik. A tartalmi válaszelemek két részből állnak: valamilyen tény **rögzítése** és ehhez kapcsolódó **megállapítás** (bármilyen ok-okozati vagy egyéb, a rögzített állításhoz kapcsolódó összefüggés). A tartalmi elemeknél zárójelben szereplő példák (a „pl.” rövidítéssel kezdődő tartalmi elemek) azt jelzik, hogy az ott **felsoroltak bármelyike, illetve azokon kívül más helyes válaszelem is elfogadható**. A példák közül tehát elég egyet leírni a maximális pontszám eléréséhez. Egy helyes elem rögzítésére 1 pont, a hozzá tartozó helyes megállapításra 2 pont jár (a megállapításra 1 pont is adható, amennyiben a vizsgázó megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő vagy pontatlan) az alábbiak szerint:

3 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, és hozzá kapcsolódó helyes megállapítást tett.
2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, de helyes megállapítást tett, vagy ha helyesen rögzített egy tényt, de a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, de nem tett megállapítást, vagy ha nem rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, és helyes megállapítást sem tett.

Egy-egy ismeret vagy összefüggés több helyen is szerepelhet példaként az útmutatóban, de minden elemre csak egy szempontnál adható pont.

A javító az esszé konkrét helyén egyértelmű jelöléssel (pl. ✓F1 ha az egyik elem található meg az adott szövegrészben; ✓✓F1 ha a rögzítés és a megállapítás is megtalálható az adott szövegrészben; ✓F1 és ✓F1 külön jelölve, ha a rögzítés és a megállapítás nem közvetlenül egymás után található meg, hanem az esszé két különböző részén) jelzi a helyes, illetve – aláhúzással – a hibás megoldásokat.

Ugyanígy kell jelölni az eseményeket alakító tényezőkre adott részpontokat (pl. ✓E1).

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat – rövid feladatoknál 2-3 sorban, hosszú feladatoknál 4-5 sorban – befejezhető, és az abban szereplő válaszelemek is értékelhetők. A további sorokban szereplő válaszelemek nem értékelhetők.

4. A szöveges feladatok pontszámainak összesítése

A részletes javítás elvégzése után a feladatonkénti vizsgapontokat a feladatsor hátlapján levő táblázatba át kell vezetni, majd ott összesíteni.

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Az I. és a II. összetevőben elért pontszámokat összegezni kell.

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. A kereszténység születése (Elemenként 1 pont, összesen 5 pont.)

- a) A bosszúállás / az erőszak tilalma. vagy A megbocsátás. vagy A szenvedés vállalása. (Elfogadható még: Az ellenség szeretete.) (A szeretet önmagában nem elfogadható válasz.) (A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)
- b) Jeruzsálem
- c) Róma(i Birodalom / Császárság)
- d) 1. C) 2. A)

2. Az iszlám vallás (Elemenként 1 pont, összesen 3 pont.)

Állítás	Kép sorszáma
a) A Korán szövege Mohamed – Alláhtól származó – szóbeli tanításának lejegyzésével alakult ki.	2.
b) Mohamed Medinából visszatérve kiegyezett a mekkai kereskedőkkel, kijelölve a kötelező zarándoklat helyszínét.	1.
c) Mohamed után az iszlám legfőbb vezetői a kalifák voltak.	3.

3. Árpád-kor (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

Meghatározás	Település vagy terület sorszáma
a) Az ország központjától távol elhelyezkedő terület, amelynek vezetőjét, saját rokonát, koronázása után győzte le István király. A területen ezután püspökséget szerveztek.	3.
b) Az Árpád-házi királyok egyik fontos központja, koronázó és temetkező városa, ugyanakkor az Árpád-korban itt nem létesült püspökség.	2.
c) Fontos egyházi központ, az itt található kolostort Géza fejedelem alapította, alapító oklevelét Szent István adta ki.	4.
d) Az Árpád-házi uralkodók egyik fontos központja, a hagyomány szerint Szent István szülővárosa. Egyúttal a magyar egyházszervezet központja.	6.

4. Kapitalista gazdaság (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) 2.
- b) 3.
- c) 1.
- d) 2.

5. Rákóczi-szabadságharc (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

Forrásrészlet betűjele	A)	B)	C)	D)
Társadalmi csoport sorszáma	3.	1.	1.	2.

6. Szövetségi rendszerek (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) Franciaország / Francia Köztársaság
- b) Olaszország / Olasz Királyság
- c) Osztrák–Magyar Monarchia (Elfogadható még: Ausztria–Magyarország.)
- d) Nagy-Britannia / Egyesült Királyság (Elfogadható még: Anglia.)

7. Dualizmus kori gazdaság (Elemenként 1 pont, összesen 6 pont.)

- a) barna(kő)szén
 b) élelmiszeripar
 c) Fiume
 d) Az ország (feldolgozó)ipari központja volt. *vagy* A vasúthálózat központjában helyezkedett el. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható, illetve a térképvázlatról leolvasható, tartalmilag hasonló, más helyes válaszok is elfogadhatók.)*
 e) 1., 5.

8. Az első világháború (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) 3.
 b) 3.
 c) 1.
 d) Nem akarták, hogy a fronton harcoló katonák értesüljenek a hátszág szenvedéseiről. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható, illetve tartalmilag hasonló, más helyes válaszok is elfogadhatók.)*

9. Az ellenforradalom konszolidációja (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

Meghatározás	Forrás betűjele
a) Részben a kommunisták ellen irányuló törvény.	D
b) Elsősorban a zsidóságot sújtó jogszabály.	B
c) A korszak közjogi viszonyait szabályozó törvény, melyet a jogalkotók eredetileg ideiglenes szabályozásnak szántak.	A

- d) Teleki Pál

10. ENSZ (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

Testület	Idézetek betűjelei	
Közgyűlés	C	E
Biztonsági Tanács	B	F

A válaszok soronként fordított sorrendben is elfogadhatók.

11. Az 1956-os forradalom utáni események (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) 2.
 b) 3.
 c) 1.
 d) 3.

12. A jelenkori Magyarország (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a)

Fogalom sorszám	Fogalom	Meghatározás betűjele
1.	halmozottan hátrányos helyzet	D
2.	szegregáció	B
3.	integráció	A

- b) 2.

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. Első ipari forradalom (rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a bányászat szerepét és jelentőségét mutatja be az ipari forradalom során. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy az első ipari forradalom a (XVIII. század végétől) a XIX. század első felében Angliában / Nyugat-Európában bontakozott ki.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. bányavidék / iparvidék, gyár, piac, vasút.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F Rögzíti a táblázat valamely lényegi elemét (pl. a széntermelés és a nyersvastermelés is folyamatosan nőtt; a nyersvastermelés dinamikusabban növekedett a széntermelésnél), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a szén vált a legfontosabb energiahordozóvá; a piacon hatalmas igény mutatkozott nyersvasra; a kokszolás révén is növekedett a nyersvas mennyisége; új iparvidékek alakultak ki; az ipari tevékenység jelentős környezetszennyezéssel járt).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti a gőzgép feltalálását, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. hozzájárult a szénkitermelés növekedéséhez; a gőzgép a bányavíz elleni küzdelemben volt a bányászok segítségére; nemcsak a bányászatban, hanem más iparágakban / közlekedésben is alkalmazták).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a bányászatra (és a vaskohászatra) épült a nehézipari fellendülés / a gyáripar kialakulása, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. gőzmozdonyok fűtőanyaga a szén, a vasútépítés is jelentős felvevőpiac; az infrastruktúra fejlesztésében is nélkülözhetetlen; a kibontakozó gépgyártás nyersanyagát és energiáját is biztosítja).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		17

14. A keleti blokk gazdasági jellemzői		(rövid)
Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a keleti blokk politikai és gazdasági jellemzőit mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti a KGST megalakulásának dátumát: 1949, és rögzíti, hogy a keleti blokkot a szovjet mintát követő államok / a Szovjetunió és csatlós államai alkották.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. politika, kommunizmus, tervgazdaság, KGST.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a KGST-n belül a Szovjetunió és az egyes tagállamok között zajlott a (kül)kereskedelmi forgalom nagy része; a Szovjetunión kívüli tagállamok között jóval csekélyebb volt a (kül)kereskedelmi forgalom), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a Szovjetunió főképpen nyersanyagokkal látta el a többi tagországot; az egyes tagországok ipari (kész)termékeket exportáltak a Szovjetunióba; a felek között ún. barterkereskedelem zajlott; a KGST-ben munkamegosztás alakult ki; a KGST-együttműködés nem ösztönözte sokoldalú fejlődésre a szocialista gazdaságokat; a KGST-országok – részben – el voltak zárva a világpiactól).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a keleti blokk államaiban tervgazdálkodást folytattak, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. együtt járt az államosítással; központi szabályok határozták meg a termelés feltételeit és mennyiségét; nem léteztek piaci viszonyok; mindennapos volt az áruhiány).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a keleti blokkban mindenütt iparosítás zajlott, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. főképpen a nehézipart és a bányászatot fejlesztették; az iparfejlesztés a legtöbb esetben nem volt hatékony; sokszor nem vették figyelembe a nyersanyagadottságokat; az ipari üzemek állami kézben voltak; az iparfejlesztés a kommunista ideológiából is fakadt; az iparfejlesztést a háborús készülődés is indokolta); <i>vagy</i> rögzíti, hogy a mezőgazdaságot kollektivizálták, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ennek letéteményesei a termelészövetkezetek és az állami gazdaságok voltak; a kollektivizálással elveszett az egyéni érdekelttség; megszűnt az önállóan gazdálkodó paraszti réteg; sok esetben erőszakot is alkalmaztak / megfélemlítették a szövetkezetekből kimaradókat; ezáltal visszaesett a termelés; áruhiány / hiánygazdaság alakult ki).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		17

15. Magyarországi etnikai változások a XVIII. században (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a XVIII. századi Magyarországon zajló etnikai változásokat mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzít egy, a témával kapcsolatos alapvető dátumot (pl. Buda visszavétele: 1686, karlócai béke: 1699, szatmári béke: 1711, a Temesköz visszaszerzése: 1718), és megállapításai alapvetően a XVIII. századra vonatkoznak.	0–2
	T2 Rögzíti legalább két nemzetiség térbeli elhelyezkedését vagy mozgását (pl. szlovákok északon / Felvidéken, ruszinok északkeleten / Kárpátalján, románok Erdélyben, szerbek délen / Délvidéken / Katonai határőrvidéken, svábok / németek elszórtan / Pilisben, Tolnában, Baranyában stb.).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. uralkodó, vándorlás, népesség / népesedés, jobbágy.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. betelepítés, betelepülés, nemzetiség, sváb / német.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy lényeges tény a térkép kapcsán (pl. az alföldi területek ritkán lakottak voltak; a nyugati / erdélyi területek sűrűbben lakottak voltak; a török hódoltság alatt jelentősebb károkat szenvedett városok az Alföldön feküdtek), és ezzel kapcsolatban tesz egy az etnikai helyzet változására vonatkozó megállapítást (pl. ez az egyik oka a magyarság aránya csökkenésének; a magyarlakta területek jobban elnéptelenedtek a török korban; a nemzetiségi területek lakossága kevésbé csökkent; a ritkább népesség oka a török kor / a felszabadító háborúk pusztítása volt; a belső vándorlás során magyarok / szlovákok települtek az Alföldre).	0–3
	F2 Rögzíti egy lényeges tény az erdélyi románokkal kapcsolatban (pl. nőtt a számuk a korszakban; magas / magasabb természetes szaporodás jellemezte őket; a magyarok és szászok templomaikat elhagyták; a templomok román kézbe kerültek), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. már a középkorban is nagy számban éltek románok Erdélyben; létszámuk növekedését a betelepülés / a pásztorkodásról földművelésre való áttérés / a hegyvidékek védettsége is magyarázta; a korszakban abszolút többségbe kerültek Erdélyben; ortodox vagy görögkatolikus vallásúak voltak).	0–3
	F3 Rögzíti a szerbek bevándorlását / betelepítését Magyarország déli részére / a Határőrvidékre, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezt ösztönözte, hogy a Határőrvidéken szabad katonaparaszti helyzetbe kerülhettek; a Határőrvidék kialakítása ösztönözte a szerbek bevándorlását; az oszmán uralom elől menekültek; egyházi önkormányzatot kaptak).	0–3

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a korszakban a magyarság részaránya csökkent, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ennek legfőbb oka a nemzetiségek bevándorlása / betelepítése volt; a kb. 80 %-ról / többségből 40 %-ra / kisebbségbe esett vissza).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy nagy számban telepítettek be németeket (svábokat) Magyarországra, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a legfőbb cél az elnéptelenedett területek megművelése volt; ez hozzájárult az adóalap növekedéséhez; a svábok betelepítése az ellenreformációt /rekatolizációt is segítette; a betelepítést az udvar és a birtokosok szervezték; a betelepülést felépített falvakkal / adókedvezményekkel tették vonzóbbá).	0–3
	E3 Rögzíti további két nemzetiség betelepülését / belső vándorlását (pl. szlovákok, ruszinok, zsidók, cigányok), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a szlovákok a sűrűn lakott Felvidékről települtek délebbre; a ruszinok Kárpátalján / Északkelet-Magyarországon jelentek meg; a ruszinok görög-katolikusok voltak; a cigányok a Balkánról érkeztek / vándorló életmódot folytattak / kézműves mesterségekkel foglalkoztak; a zsidók a középkor óta éltek Magyarországon / nagy számban vándoroltak be a korszakban az örökös tartományokból / kereskedelemmel foglalkoztak).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		33

16. A magyarországi nyilasuralom**(hosszú)**

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó a nyilasuralom időszakát, a nyilas diktatúra jellemzőit mutatja be. Elemzésében kitér a hazai holokauszt eseményeire is. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti a nyilas diktatúra kezdetét: 1944. október 15-16., és még egy időbeli elemet (pl. a nyilasuralom korszaka: 1944. október–1945. április; Budapest szovjet kézre kerülése: 1945. február; a háború és a nyilasuralom vége: 1945. április).	0–2
	T2 Rögzíti a téma valamely térbeli elemét (pl. a szovjet támadás üteme; a nyilasok hatalma nem terjedt ki az ország teljes területére; a halálmenetek nyugatra indultak el; a budapesti zsidóság megsemmisítésére törekedtek; Debrecennél / Székesfehérvárnál volt jelentős ütközet a németek és a szovjetek között).	0–2

Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. antiszemitizmus, totális diktatúra, hadművelet / hadsereg, front.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. kiugrási kísérlet, gettó, nyilas mozgalom, holokauszt.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát. <i>(Az első forrás szövegében szereplő nagy kezdőbetűs fogalmak forráshű szerepeltetése nem számít helyesírási hibának.)</i>	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a hungarista ideológia egy lényegi elemét (pl. ez a magyar nemzetiszocializmus; a rendet hirdeti a liberalizmussal szemben / elítéli a liberalizmust; az egyén szabadságát alárendeli a nemzetnek; tekintélyelvűséget / népjólétet hirdet), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. alapja a náci ideológia / némileg eltér a náci ideológiától; szélsőségesen nacionalista ideológia; a rend megvalósítására / a szabadság korlátozására diktatúrát hoztak létre).	0–3
	F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Horthy Miklós kényszer hatására nevezte ki Szálasit miniszterelnöknek / mondott le a kormányzói hivataláról), és ezzel kapcsolatosan lényegi megállapítást tesz (pl. a sikertelen kiugrási kísérlete után került sor erre az eseményre; Szálasit német segítséggel került hatalomra; Horthy és családja Németországba került házi őrizetbe; Szálasit kinevezése után a Horthyhoz hű politikai erőket is betiltották.)	0–3
	F3 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Szálasit teljesen alárendelte az országot a németeknek; jelentős katonai erő felállítását ígérte), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Szálasit teljes mozgósítás elrendelésével kívánta a németeknek tett ígéretét teljesíteni; az ország katonai veresége miatt ígéretének betartása nem volt reális; növelte a háborús veszteségeket).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti a nyilas diktatúra egy jellemző vonását (pl. minden gazdasági erőforrást a háborús céloknak rendeltek alá; Szálasit nemzetvezető lett; a hungarista ideológia hivatalossá vált; teljes mozgósítást rendeltek el a végsőkig való kitartás érdekében), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Magyarország a német megszállás előtt is a német érdekeknek megfelelően politizált / kereskedett; a németek és a nyilasok lényegében kifosztották az országot; csak egy sikertelen katonai összeküvés próbálta megdönteni a nyilasuralmat; Szálasit ezzel összevonta az állam- és kormányfői tisztséget; a katonai sikernek nem volt realitása).	0–3
	E2 Rögzít egy tényt a katonai helyzettel kapcsolatban (pl. a szovjet erők október közepén elfoglalták a Tiszántúlt; Budapest ostroma november végén megindult / az ostromgyűrű karácsonykor bezárult; a Dunántúlon volt az utolsó kísérlet a szovjetek megállítására), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az ország hatalmas veszteségeket szenvedett;	0–3

	Budapest súlyos károkat szenvedett a harcok alatt; 1945 tavaszára a szovjetek teljes győzelmet arattak Magyarországon; szovjet csapatok fosztogattak / kényszermunkára hurcoltak embereket).	
	E3 Rögzíti a nyilasok zsidók ellen elkövetett rémtetteit Budapesten (pl. létrehozták a gettót; vérengzésekre a gettóban / a Duna-parton került sor; gyalogos halálmeneteket indítottak útnak), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Budapest szovjet ostroma / a vasútvonalak megsemmisülése nem tette lehetővé a zsidóság deportálását; a budapesti zsidóság kiirtása is megkezdődött; a zsidókat a nácikkal együttműködve gyilkolták meg; a szovjetek győzelme vetett véget a zsidók meggyilkolásának).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		33

A feladatlapon szereplő források (kép, táblázat, grafikon) forrásai:

- Leonardo da Vinci falfestménye, XV. század
Karl Heinrich Bloch festménye, XIX. század
- Rasid ad-Dín: Jelenetek a próféta életéből. Tabriz, Irán. 1315.
Illusztráció al-Bírúni: Régi nemzetek története c. munkájához. 1307–1309 k.
Nakkaş Osman, Isztambul, 1595.
- Száray Miklós. Történelem III. középiskolák, 11. évfolyam. Forrásközpontú történelem. Nemzeti Tankönyvkiadó. 2013.
- romagov.kormany.hu/download/d/1f/30000/TÖOSZ.ppt
- https://www.mozaweb.hu/Lecke-TOR-Tortenelem_7-A_gozgepek_forradalma-101851
- Száray Miklós: Történelem 10. A hat- és nyolcosztályos gimnáziumok számára. Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet.
A történelemérettségi nagykönyve I. Bölcsélet Egyesület. Budapest, 2016.